



En god och nära omsorg för äldre

En strategi för äldreomsorgen i Ystads kommun
2023–2030

Aktiverande - Vad vi vill uppnå

Program	Är vägledande och beskriver önskvärd utveckling av verksamheten.
Strategi	Utgör grund för prioritering och beskriver hur kommunen ska uppnå uppsatta mål inom ett område.
Plan	Konkreta mål och åtgärder och svarar på vad, vem, när och hur.

Normerande - hur vi ska tänka och göra

Förhållningssätt	Vägleder och klargör Ystads kommuns övergripande syn och inställning till något.
Riktlinje	Säkerställer ett korrekt agerande och god kvalitet vid handläggning och utförande.
Rutin	Anger hur en fråga ska hanteras eller hur ett uppdrag ska verkställas.

Övrig dokumentinformation

Dokumentet gäller för	Samtliga nämnder
Gäller fr o m – t o m	2023-09-21 – 2030-12-30
Fastställd av	Kommunfullmäktige § 117 2023-09-21
För revidering ansvarar	Socialnämnden. Revidering ska ske årligen av socialnämnden i juni månad.
Ärendenummer	SN 2022/59
Ansvarig för uppdatering	Förvaltningschef social- och omsorgsförvaltningen

Innehåll

Sammanfattning	4
1. Inledning.....	5
1.1 Syfte	5
1.2 Metod	5
2. Hur ser framtidens äldreomsorg ut?.....	6
2.1 Nationellt perspektiv	6
2.2 Prognos över behov för Ystads kommun	7
3. Förebyggande arbete	8
3.1 Det hälsoförebyggande perspektivet	8
3.2 Äldrecentral	9
3.3 Korttidsboende eller annat stöd i det ordinära boendet vid hemgång från sjukhusvistelse.....	9
3.4 Dagverksamhet	10
3.5 Anhörigstöd	10
4. Särskilda boendeformer	12
4.1 Särskilt boende.....	12
4.2 Trygghetsboende.....	13
5. Hemtjänst i ordinärt boende	14
6. Hemsjukvård	16
7. Hur ska vi klara att rekrytera personal?	18
8. Samverkan med andra organisationer och myndigheter	20
9. Uppföljning.....	20
Begrepp och definitioner	21

Sammanfattning

Vi är, eller kommer alla att bli, berörda av en god och nära omsorg för dem som inte längre kan klara sig själva för att leva ett värdigt liv. Socialnämndens uppdrag kring äldreomsorgen berör även andra nämnders uppdrag, som utbildning, samhällsbyggande, kultur och fritid. Denna strategi för äldreomsorgen i Ystads kommun syftar till att vara ett stöd för att genomföra den utveckling och förändring som kommer att behövas inom äldreomsorgen de kommande åren. Kommunen möter ekonomiska och organisatoriska överväganden för att åstadkomma en äldreomsorg av god kvalitet.

Äldreomsorgens utmaningar de kommande åren grundas i omvärldsfaktorer som bland annat demografi och kompetensförsörjning. Lösningarna måste till viss del åstadkommas på nationell nivå, men kommunen kan dock hitta vägar och strategier för hanteringen på lokal nivå.

Strategin för äldreomsorgen i Ystads kommun belyser och klargör kommunens utmaningar, förutsättningar och prioriteringar för att säkerställa en äldreomsorg av god kvalitet, utifrån de övergripande områdena förebyggande arbete, särskilda boendeformer, hemtjänst i ordinärt boende, hemsjukvård och rekrytering.

1. Inledning

Socialnämnden beslutade i januari 2022 att ge förvaltningen i uppdrag att ta fram en äldreomsorgsstrategi som skulle sträcka sig fram till 2030.

Socialnämndens verksamhetsidé: ”Socialnämnden ska med lyhördhet och respekt för den enskildes behov av integritet bedriva en verksamhet som förebygger, fördröjer, begränsar och motverkar konsekvenserna av funktionsnedsättningar och sociala problem. Detta ska ske i nära samverkan med andra myndigheter och institutioner, anhöriga och andra intressenter.”

Äldreomsorgen är jämte skolan ett av de kommunala åtaganden som är mest personalintensiva och som utgör störst andel av den kommunala budgeten i jämförelse med andra verksamheter.

Vi är eller kommer alla att bli berörda av en god och nära omsorg för dem som inte längre kan klara sig själva för att leva ett värdigt liv. Omsorgen som ges behöver vara lätt att få och ge en bra grund för ett självständigt liv. Socialnämndens uppdrag kring äldreomsorgen berör även andra nämnders uppdrag, som utbildning, samhällsbyggande, kultur och fritid.

1.1 Syfte

Denna äldreomsorgsstrategi för Ystads kommun syftar till att vara ett stöd för att genomföra den utveckling och förändring som kommer att behövas inom äldreomsorgen de kommande åren. Kommunen möter ekonomiska och organisatoriska överväganden för att kunna åstadkomma en äldreomsorg av god kvalitet. Kommunen vill komma överens om en strategi, över partigränserna, som kan gälla fram till 2030 för hur äldreomsorgen ska kunna säkerställas och utvecklas.

1.2 Metod

Social Omsorg har under vintern 2022 tagit fram ett kunskapsunderlag om hur dagens äldreomsorg fungerar i kommunen med prognos för framtiden. Underlaget har varit en grund för dialogmöten med olika intressegrupper som skett under våren 2022. Arbetsgruppen inom förvaltningen har mött olika personalrepresentanter i två olika omgångar, Demensföreningen, Ystad Pensionärsråd och Ystad Tillgänglighetsråd, fackliga representanter, politiker från socialnämnden samt förvaltningsledning. Det som framkommit vid dessa möten har dokumenterats och utgjort grund för den strategi som sedan har tagits fram.

En remissversion av äldreomsorgsstrategin har skickats ut under december 2022 till de politiska partierna, till Pensionärsrådet, Tillgänglighetsrådet, Demensföreningen, de berörda fackliga samfunden, personalgrupper som tidigare lämnat synpunkter samt till de olika ledningsgrupperna inom äldreomsorgen. Förvaltningens ledningsgrupp har bearbetat svaren och reviderat strategin.

2. Hur ser framtidens äldreomsorg ut?

2.1 Nationellt perspektiv

Fram till 2030 kommer antalet personer som är 80 år eller äldre i Sverige att öka med knappt 50 % i förhållande till antalet idag. Statistiska centralbyrån (SCB) gör kontinuerligt prognoser över tillgången till olika yrkesgrupper och har beräknat att dagens brist på utbildade sjuksköterskor, undersköterskor, arbetsterapeuter och fysioterapeuter kommer att kvarstå eller tillta fram till år 2035. En minskning av antalet personer i yrkesverksam ålder kommer att innebära brist på personal inom många sektorer och så även inom hälsa, vård och omsorg.

En majoritet av de som blir färdigutbildade undersköterskor kommer från vuxenutbildningen och en satsning på vuxenskolan ses som en viktig strategi för att möta de kommande och redan befintliga rekryteringssvårigheterna. Tillgången till färdigutbildad vårdpersonal från gymnasiet förväntas att minska. I Ystad finns redan nu svårigheter i att kunna hitta undersköterskor, sjuksköterskor, arbetsterapeuter och fysioterapeuter till äldreomsorgens behov. Verksamheten måste anställa baspersonal som inte har omvårdnadsutbildning i sin utbildningsbakgrund. Kommunen får sedan utbilda den personal som vill studera till undersköterska genom vuxenutbildningen. Rekryteringssvårigheterna är ett nationellt problem och lösningarna måste till viss del även åstadkommas på nationell nivå. Kommunen kan dock hitta vägar för att bli en mer attraktiv arbetsgivare och få den befintliga personalen att stanna i högre grad.

Riksdagen har beslutat om ett tillägg till socialtjänstlagen som innebär att alla brukare inom hemtjänsten har rätt till en fast omsorgskontakt från och med den 1 juli 2022. Från och med den 1 juli 2023 ska den fasta omsorgskontakten vara utbildad undersköterska. I Ystad finns redan kontaktperson inom hemtjänsten vilket fungerar som en fast omsorgskontakt, men en stor andel av den personal som har ett uppdrag som kontaktperson idag är vårdbiträden. De har därmed inte den utbildning som kommer att krävas från och med den 1 juli 2023.

Den 1 juli 2023 blir undersköterska en skyddad yrkestitel. Det innebär att personalen kommer att behöva ansöka om ett bevis från Socialstyrelsen för att använda titeln undersköterska. Den som har en tillsvidareanställning som undersköterska när de nya reglerna börjar gälla får fortsätta att använda titeln till och med den 30 juni 2033 utan bevis.

En ny lagstiftning som kommer att påverka verksamheterna inom äldreomsorgen är den nya Socialtjänstlagen, som träder i kraft 1 juli 2025. Syftet med den nya lagstiftningen är att socialtjänsten ska bli mer förebyggande, jämställd och lättillgänglig. Den reglerar även att socialtjänstens verksamheter ska arbeta kunskapsbaserat, alltså baserat på forskning och beprövad erfarenhet. Den nya socialtjänstlagen kommer innebära anpassningar i verksamheterna.

2.2 Prognos över behov för Ystads kommun

Sedan 2017 har det varit långa köer för att kunna få en plats på ett särskilt boende i kommunen. Prognoser fram till 2030 visar att det kommer behövas ännu fler boendeplatser. En utbyggnad av Ljuskällan med 27 platser, står färdig hösten 2023. Ett nytt särskilt boende i Trädgårdsstaden med 80 platser, planeras stå färdigt under 2026. Vid behov av ytterligare tillskott om platser finns det möjlighet att bygga ut Vigavägen i Köpingebro.

Under 2021 och 2022 har kön varit mellan 30–60 varje månad. Eftersom det inte funnits platser att erbjuda inom särskilt boende utifrån det behov som finns har detta inneburit att dessa brukare i stället får vård genom hemtjänsten. Dessa brukare har ett stort omsorgsbehov och det har medfört en ansträngd arbetssituation för hemtjänsten att klara av uppdraget. Planeringen för kommande produktion av nya boendeplatser beräknas räcka för antalet brukare fram till år 2030. Antalet äldre beräknas bli färre mellan 2030–2040 och det kommer därför förmodligen inte att behöva byggas fler boenden på ett tag därefter.

I och med att antalet äldre blir betydligt fler fram till 2030, ökar behoven inom hemtjänsten, rehabiliteringen och hemsjukvården. Antalet brukare inom hemtjänsten beräknas öka från 650 år 2022 till ca 850 år 2030. Det ställer krav på att kunna anställa fler personal och utöka antalet hemtjänstgrupper.

3. Förebyggande arbete

3.1 Det hälsoförebyggande perspektivet

Då andelen av den äldre befolkningen över 80 år kommer att öka och på sikt behöva insatser inom vård och omsorg, är det viktigt att personerna håller sig friska och självständiga så länge som möjligt. Att ha ett förebyggande arbete med ett hälsoperspektiv är en insats som gynnar både individen och kommunen. En frisk och aktiv person kan fördröja behovet av vård och omsorgsinsatser.

Seniorernas Hus finns på två platser i kommunen, på Löderupsgården och på Göken i Ystad. Dessa mötesplatser kan utvecklas i både innehåll och omfattning för att nå de grupper som behöver bryta isolering, genom att erbjuda aktiviteter och ett socialt sammanhang.

Äldre personer över 75 år är en av de grupper som oftast upplever ofrivillig ensamhet. Ensamheten påverkar måendet negativt. Det finns begränsad kunskap om vad som kan bryta ofrivillig ensamhet men en faktor är att äldre får känna sig delaktiga. Detta kan uppnås genom samverkan mellan kommunen, föreningsliv, pensionärsorganisationer och ideella föreningar.

Ystads kommuns mål för det suicidpreventiva arbetet är detsamma som det nationella målet – att ingen person, barn, vuxen eller äldre, ska behöva hamna i en sådan situation att suicid upplevs som den enda utvägen, ingen ska behöva ta sitt liv. Det är betydligt vanligare att äldre personer tar sitt liv än yngre och att det är fler män än kvinnor som begår suicid. Ensamhet och förlorade relationer kan vara riskfaktorer för suicid, därför är det viktigt att kommunen arbetar med skyddsfaktorer som att bryta ensamhet och isolering.

Då den digitala utvecklingen går snabbt finns det risk för den äldre befolkningen att hamna i ett digitalt utanförskap när mycket av samhällets delaktighet bygger på digital uppkoppling. Kommunen bör verka för att stödja de äldre att kunna vara delaktig i samhällets digitala utveckling.

Ystad kommun har ett rikt kulturliv som med fördel kan rikta sig mot de kommuninvånare som är äldre. Den nationella värdegrunden beskriver att äldre personer ska få leva ett värdigt liv och känna välbefinnande samt ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra. För att vara i fas med den utveckling som beräknas ske fram till 2030 bör verksamhetens samverkan med kultur och fritid stärkas. Aktiviteter och delaktighet är viktiga verktyg i ett hälsoförebyggande perspektiv där samverkan kan ge fler synergier.

Kulturen i kommunen och inom äldreomsorgen behöver bli tillgänglig. Äldre personer som är i behov av samhällets stöd har svårt att ta del av kulturutbudet på egen hand. Redan etablerade satsningar för äldre, såsom bibliotekets ”Boken kommer” där böcker personligen levereras, frivilliga läsombud, anpassade medier etc., klostrets minneslådor för äldre och Seniorjazz både publika konserter samt på boenden i samband med Ystad Sweden Jazz Festival, är satsningar som behöver fortsatt stödjas och vidareutvecklas.

Kultur- och fritidsförvaltningen har utformat ett kultur- och fritidsprogram där gruppen äldre tagits hänsyn till inom olika områden gällande kulturutbudet.

I Ystad finns även ideella föreningar som riktar sig mot äldre, exempelvis Senior Sport School som anordnar fysiska aktiviteter och träning.

Att undvika det naturliga åldrandet är omöjligt, men det går att stärka det friska och skjuta upp funktionsnedsättningar. För att främja och bevara hälsan bland äldre är goda matvanor tillsammans med fysisk, psykisk, kulturell aktivitet och sociala nätverk betydelsefulla. Måltiden är grundläggande för äldres livskvalitet, och kan vara höjdpunkten på dagen. Det är viktigt att värdera njutning och måltidsglädje högt. Dessa två faktorer är en förutsättning för ett tillräckligt näringsintag hos den enskilda brukaren. Maten ska vara god och serveras på ett aptitretande sätt i en lugn och trevlig miljö, flera gånger om dagen. Även den psykosociala aspekten, att ha möjlighet till sällskap respektive avskildhet under måltiden, är betydelsefull för den enskildes aptit och måltidsupplevelse.

Ett tillräckligt intag av näring är av stor betydelse för att främja välbefinnande och hälsa, förebygga sjukdom och för att uppnå bästa effekt av eventuell medicinsk behandling. Risken för sjukdom och/eller funktionshinder ökar med stigande ålder, vilket innebär att äldre utgör en riskgrupp för utveckling av undernäring.

Undernäring är vanligt förekommande i äldreomsorgen. Undernäring för den enskilde leder till en försämrad livskvalitet, ett ökat lidande, ökad sjuklighet och har ibland en dödlig utgång. För kommun och region resulterar undernäring i ökad vårdtyngd och vårdkostnad. Individanpassat stöd i form av äthjälp, hjälpmedel, anpassad kost, nutritionsstöd etc. är av största betydelse för att förebygga och behandla undernäring.

3.2 Äldrecentral

Det finns en politisk viljeinriktning i kommunen att utveckla en äldrecentral i Ystad. Visionen för äldrecentralen är att den ska vara navet för den äldreomsorg som kommunen vill bedriva. Äldrecentralen är tänkt att vara ett samarbete mellan kommunen och Region Skåne där olika yrkesfunktioner finns tillgängliga för den äldre såsom läkare, sjuksköterska, kurator, psykolog, biståndshandläggare, arbetsterapeuter och fysioterapeuter.

3.3 Korttidsboende eller annat stöd i det ordinära boendet vid hemgång från sjukhusvistelse

Korttidsboende är ett tillfälligt boende för äldre eller personer med funktionsnedsättning som ger möjlighet till avlastning för anhöriga eller rehabilitering för den enskilde. Oftast är det patienter från sjukhuset som är medicinskt färdigbehandlade men där omvårdnadsbehovet kvarstår.

De kan under en kort period få vård genom en korttidsplats för att sedan återgå till det egna hemmet, självständiga eller med hemtjänstinsatser. Kommunens målsättning är att varje äldre ska kunna klara sin vardag så

självständigt som möjligt i det egna hemmet. Verksamheten behöver utveckla sitt arbetssätt för att en person ska kunna komma tillbaka till det egna hemmet efter en sjukhusvistelse med ökade vård- och omsorgsinsatser under en period, för att skapa en trygghet. De ökade vård- och omsorgsinsatserna ges av undersköterskan i hemtjänsten, arbets- och fysioterapeut och sjuksköterskan. Tillsammans arbetar vårdpersonalen med att skapa ett tryggt och säkert stöd för den äldre.

3.4 Dagverksamhet

I kommunen finns dagverksamhet för personer med demenssjukdom. Dagverksamheten ska vara en anpassad verksamhet för att kunna erbjuda aktivering och gemenskap. Brukaren får en social samvaro med struktur och innehåll i dagen. Dagverksamheten är också en avlastning för anhöriga som får tillfälle att utträtta ärenden och ha egen tid. Dagverksamheten planeras för att tillgodose behoven hos de som fått ett beviljat biståndsbeslut för detta. Dagverksamheten är en bra verksamhet som erbjuder ett sammanhang för den äldre. Kommunen vill fortsatt ha en dagverksamhet av hög kvalitet.

3.5 Anhörigstöd

Under 2022 antog regeringen en nationell anhörigstrategi som syftar till att stärka anhörigperspektivet inom vård och omsorg samt att göra stödet till anhöriga mer likvärdigt över hela landet. Strategin ska hjälpa kommuner att stärka anhörigperspektivet i vården och göra det mer individanpassat. Utgångspunkten är att anhörigas insatser och delaktighet alltid ska byggas på frivillighet.

I Ystad finns en anhörigkonsulent inom Hälsa, vård och omsorg som arbetar med att ge stöd till anhöriga i form av samtalsstöd, gruppsamtal med mera. Det är mycket värdefullt för äldre att få bo kvar hemma så länge som möjligt. Detta ställer stora krav på anhöriga och de kan behöva stöd och andra former av uppbackning för att orka med sin livssituation.

Växelboendet är också en form av anhörigstöd. Växelboende innebär att en person kan få ett beslut om att bo ett visst antal dagar varje månad på ett växelboende. Den anhöriga får då en paus från sina åtaganden att vårda den närstående. Det är av stor vikt att anhörigstöd kan ges i flera olika former. En del insatser passar inte alla. En fortsatt satsning på ett väl utbyggt anhörigstöd i kommunen är en viktig grund för att fortsatt kunna stödja äldre som vill bo hemma så länge som möjligt.

De anhöriga utför ett vårdarbete som är oersättligt för kommunen. Kommunen avser att även i framtiden ge anhöriga uppmärksamhet och stöttning. I denna verksamhet är det nödvändigt att kontinuerligt lyssna in vilka insatser de anhöriga sätter värde i och får hjälp utav.

Ystads kommun prioriterar:

- En fortsatt hög kvalitet inom dagverksamheten
- Ett väl utbyggt anhörigstöd som ger den stöttning som anhöriga efterfrågar
- Att skapa förutsättningar för den äldre att tryggt kunna bo kvar i det egna hemmet
- Att utveckla en Äldrecentral
- Att tillhandahålla näringsriktig och god mat för att främja och bevara hälsa och livskvalitet för de äldre

4. Särskilda boendeformer

4.1 Särskilt boende

I Ystads kommun finns 300 platser inom särskilt boende. Dessa lägenheter fördelas till de personer som har ett särskilt omvårdnadsbehov efter ett beslut av biståndshandläggare. Lägenheterna är indelade i olika enheter och 50 % av dessa är avsedda för personer med demenssjukdom. Det är platsbrist på särskilt boende och behovet beräknas öka fram till 2030. Därav byggs och planeras för en utbyggnad av platser inom särskilt boende.

I kommunen finns det en parboendegaranti som garanterar att sammanboende par som önskar att flytta in på särskilt boende tillsammans oavsett om en eller båda har ett biståndsbeslut, ska få göra det. Det finns lägenheter i befintliga boende som lämpar sig för parboende och vid nyproduktion anpassas några lägenheter för att rymma två personer.

Det har kommit önskemål från anhöriga och personal om att kommunen ska ha särskilda platser inom psykiatri eller för särskilda diagnoser inom demens. Verksamhetens bedömning är dock att Ystads kommun är för liten för att det ska bli hållbart med en ytterligare specialisering på enheterna. När det uppstår särskilda behov är det ur ett hållbarhetsperspektiv en strategi att i de lägena köpa in externa platser i andra kommuner.

Social Omsorg har gett en del sjuksköterskor och undersköterskor vidareutbildning inom demens, både en Silvia-utbildning och annan specialistutbildning. Inom social- och omsorgsförvaltningen arbetar Silviasjuksköterska och Silviasystrar med stöd, utbildning och handledning för personal som arbetar med personer med demenssjukdom. Detta har visat sig bli till stor nytta för resten av verksamheten. Anhöriga har också varit nöjda med att det i kommunen finns särskild kompetens för att ta hand om äldre med olika demenssjukdomar. Det är Ystads intention att fortsätta en satsning på vidareutbildning inom demens till personalen för att få specialistkompetens inom området. Det kommer verksamheten, brukarna och de anhöriga att gynnas av.

Inom äldreomsorgen har ett arbete påbörjats sedan flera år tillbaka att arbeta med särskilda kvalitetsregister; Senior Alert och BPSD (Beteendemässiga och Psykiska Symptom vid demens). Registren är till för att personalen ska dokumentera olika parametrar och i förlängningen få data så att verksamheten bättre kan följa hälsoutvecklingen för våra patienter och brukare. Registren ger också personalen stöd i vilka insatser som kan behöva sättas in vid exempelvis undernäring. Det finns också möjligheter att jämföra sig och lära av andra kommuner. Registren är nationella och stöds av Sveriges Kommuner och Regioner. Social Omsorg avser att fortsätta denna satsning och få den implementerad på alla enheter.

I Ystad finns sedan längre tid tillbaka en satsning på hälsofrämjande trädgårdar vid våra särskilda boenden. Tanken är att skapa tilltalande trädgårdar som

uppmuntrar till utevistelse och ger rekreation. Under senare år har dock satsningen hamnat i träda och någon utveckling sker inte. Underhållet av trädgårdarna har också hamnat i skymundan. Det är Social Omsorgs intention att kunna avsätta medel i budget för att på nytt kunna rusta upp trädgårdarna till att bli vackrare, mer prunkande och inbjudande. Den ordinarie omsorgspersonalen kan inte ta tid i anspråk för att underhålla trädgårdarna.

Inom särskilt boende har användningen av välfärdsteknik och digitala lösningar utvecklats. Det finns ett flertal produkter som används inom verksamheten idag som skapar trygghet och självständighet såsom hotellås och tillsynskamera under natten. Det finns även välfärdsteknik som stimulerar aktivitet och välmående, som personalen integrerar i det dagliga arbetet med den äldre.

4.2 Trygghetsboende

Trygghetsboende är en boendeform utan personal men som har en del gemensamma utrymmen och därför kan erbjuda ett alternativ för äldre som önskar fler mötesplatser nära hemmet. En värd-/vårdinnefunktion finns att tillgå. Det kan ge en större trygghet och skapa förutsättningar för att kunna bo i sin bostad med hemtjänstinsatser och skjuta fram behovet av en plats på särskilt boende.

I kommunen finns trygghetsboenden på Väderleksvägen och på Tobaksgatan. Efterfrågan är dock större än utbudet.

Ystads kommun strävar efter att det ska bli fler trygghetsboenden. De som redan finns är i privat regi och socialnämnden har inget uppdrag att bygga egna trygghetsboenden. Social Omsorg avser att samverka med entreprenörer som vill bygga trygghetsbostäder i kommunen genom att exempelvis bidra med värd-/vårdinnefunktionen som ska finnas i ett trygghetsboende.

Ystads kommun prioriterar:

- Fler sjuksköterskor och undersköterskor med specialistkompetens inom demensområdet i kommunen
- Utveckling av hälsofrämjande trädgårdar vid våra särskilda boenden
- En utbyggnad av fler trygghetsboenden i kommunen

5. Hemtjänst i ordinärt boende

Hemtjänsten är en central del i äldreomsorgen och är en personalintensiv verksamhet. Insatserna ska kännetecknas av en god och nära omsorg för den enskilde och dess behov av både service, omvårdnad och hälso- och sjukvård. Uppdraget är komplext för vårdpersonalen och kräver både utbildning, erfarenhet och ett gott bemötande. Hemtjänsten behöver utvecklas och förändras då det råder brist på undersköterskans yrkesgrupp.

Det är Ystads kommuns intention att arbeta för att stärka undersköterskeyrkets ställning och att arbetsuppgifterna ska fokuseras på vård- och omsorgsinsatser. Yrket behöver bli mer attraktivt så att fler väljer omvårdnadsutbildning och stannar inom yrket, vilket är nödvändigt för kontinuiteten och kvaliteten.

Inom hemtjänsten finns ett demensteam som ger hemtjänstinsatser till personer med demenssjukdom. Personalen i demensteamet har och får särskild fortbildning för uppdraget. Det är Ystads intention att fortsätta med denna satsning eftersom erfarenheten från personal, brukare och anhöriga är att det fallit väl ut.

Äldreomsorgen har under de senaste åren sett en utveckling inom välfärdsteknik där flera olika tekniska lösningar finns att använda inom ordinärt boende. Inom hemtjänsten har exempelvis nattkamera köpts in och används av de äldre personer som har önskat detta. Det är ett alternativ till ett fysiskt besök som ibland behövs endast för tillsyn och under nattetid har detta upplevts som besvärligt för en del äldre. Med en nattkamera som slås på under de minuter som tillsynen ska utföras slipper den enskilde få ett besök i sitt hem mitt i natten och slipper kanske vakna och bli störd i sin sömn. Nattkamera vid tillsynsbesök har verksamheten goda erfarenheter av och biståndshandläggare uppger i sina kontakter med de äldre att detta efterfrågas alltmer. Det har funnits en misstänksamhet mot tekniken men de fördelar som tekniken möjliggör för ökad självständighet väger tyngre för allt fler. Det är Ystads intention att köpa in fler nattkameror. I slutändan är det dock den enskilde själv som bestämmer om teknik ska användas i stället för ett fysiskt besök.

Social Omsorg avser att hålla sig väl informerad om den tekniska utveckling som sker. Detta förutsätter att verksamheten också har en väl utbyggd IT-funktion som kan omvärldsbevaka, utvärdera nya produkter och utbilda personalgrupperna.

Kommunen avser att fortsätta den satsning på vidareutbildning inom hörsel- och synvård som Social Omsorg har påbörjat för omvårdnadspersonal. Det är Regionen som har ansvar för att prova ut och tillgodose äldre personer med hjälpmedel. Det är dock en stor fördel för de äldre om också hemtjänstpersonalen kan bistå med att byta batterier, förevisa hur hörselutrusningen fungerar o.s.v.

Hemtjänstorganisationen har i många år arbetat aktivt med att höja kontinuiteten, det vill säga att de äldre inte ska behöva möta så många olika personal för olika insatser. Det ger bättre kvalitet för omvårdnaden och en högre grad av trygghet för de äldre som får möta samma personal. Det är

dessutom även av vikt för den psykosociala trivselen, både för de äldre och för personalen att känna varandra. Social Omsorg vill fortsätta att arbeta för en hög kontinuitet som en prioriterad fråga inom kvalitetsarbetet.

All omvårdnadspersonal som börjar i kommunen får en introduktionsutbildning. I denna ingår frågor kring bemötande och respekt för den enskilde i olika omvårdnadsmoment. Hemtjänstpersonal vistas inte på en arbetsplats inom kommunens försorg utan i andra människors enskilda hem och i dessa hem måste det få vara den enskildes villkor som gäller. Bemötandefrågor är fortsatt prioriterade för att förbättra kvaliteten inom äldreomsorgen.

Ystads kommun prioriterar:

- Ökad kontinuitet av personal i den personnära vården för brukare
- Stärka undersköterskeyrkets ställning i kommunen för att utföra vård- och omsorgsinsatser
- En utbyggnad av verksamhetens IT-samordning för att kunna utveckla välfärdsteknikens användning

6. Hemsjukvård

Den kommunala hälso- och sjukvården bedrivs enligt samverkansöverenskommelse med Region Skåne, inom ramen för hälso- och sjukvårdslagen. Den som på grund av sjukdom eller funktionshinder, oavsett ålder, inte kan ta sig till vårdcentral eller annan vårdinrättning har rätt att få hjälp av sjuksköterska, arbetsterapeut och fysioterapeut i hemmet, så kallad hemsjukvård inklusive rehabilitering. Denna hjälp kan vara tillfällig eller permanent. Kommunen har på särskilt boende och gruppboendestäder (LSS) ett direkt ansvar för hälso- och sjukvård upp till sjuksköterskenivån. Region Skåne ansvarar för läkarstödet.

Antalet personer som får hälso- och sjukvårdsinsatser har under de senaste åren ökat. Den demografiska utvecklingen innebär att allt fler äldre i samhället kommer att behöva vård framöver. Kvarboendep principen råder och den medicinsktekniska utvecklingen innebär att fler patienter kan ges denna möjlighet. Detta ligger helt i linje med den nationella omstruktureringen till en God och nära vård med primärvården som bas. När det gäller palliativ vård och vård i livets slutskede föreligger behov av ett strukturerat arbetssätt samt en kompetenshöjning för att säkerställa vården för den palliativa patienten.

Kommunikationen mellan de olika vårdgivarna behöver tydliggöras och gränsöverenskommelsen med Region Skåne, behöver ytterligare klargöras. Antalet patienter med demenssjukdom ökar då fler blir äldre och sannolikheten att utveckla symtom ökar med stigande ålder.

Med stöd av Senior alert och BPSD införs strukturerade och evidensbaserade metoder och arbetssätt samtidigt som vården blir alltmer personcentrerad.

I strävan att utveckla kvaliteten för patienten har olika specifika vårdplaner utarbetats, vilket ska garantera patienterna en likvärdig vård oavsett boendeform. Med anledning av de olika lagrummen, Hälso- och sjukvårdslagen och Socialtjänstlagen, krävs två separata planer för patienten. Hälsoplan och genomförandeplan bör ha en gemensam röd tråd för att patientens alla behov ska bli tillgodosedda. För att uppnå detta krävs att teamarbetet utvecklas.

I dag föreligger stora svårigheter att rekrytera legitimerad personal till vakanta tjänster varför det finns ett behov av undersköterskor och rehabiliteringsassistenter som arbetar med hälso- och sjukvård samt rehabilitering på uppdrag av den legitimerade personalen. Då ökar den legitimerade personalens möjlighet att arbeta med planering och utvärdering av den vård som ges i form av hälso- och rehabiliteringsplaner.

Det föreligger även stora svårigheter att rekrytera utbildad omvårdnadspersonal vilket leder till att antalet delegerad personal minskar. Här ligger utmaningen i att använda oss ut av digitala lösningar som exempelvis läkemedelsrobotar eller påminnelsehjälpmedel.

Fler specialistutbildade sjuksköterskor, arbetsterapeuter och fysioterapeuter skulle ge kompetensutvecklingsmöjlighet och stöd/handledning till kollegor och omvårdnadspersonal när specifika behov föreligger, vilket ökar kvaliteten

för patienten. Om resursmässiga förutsättningar skapas, ges verksamheten förutsättningar för preventivt arbete för att minska risker för ohälsa och minskat välbefinnande. Mer delaktighet och självständighet för patienten, bidrar i förlängningen till minskad omfattning av insatser från hemtjänst, hemsjukvård och rehabilitering.

För att det ska vara möjligt krävs ett väl fungerande teamarbete med alla professioner, omvårdnadspersonal, sjuksköterska, arbetsterapeut, fysioterapeut och enhetschef. Senior alert och BPSD ligger som grund för att utveckla det strukturerade och kvalitativa teamarbetet med patienten i centrum.

Sammantaget skulle ovanstående åtgärder innebära en vård med god kvalitet på lika villkor och med en hög patientsäkerhet.

Ystads kommun prioriterar:

- Ökad andel specialistutbildade sjuksköterskor, arbetsterapeuter och fysioterapeuter inom området vård av äldre
- Ökad andel undersköterskor och rehabiliteringsassistenter som arbetar på uppdrag från sjuksköterskor, arbetsterapeuter och fysioterapeuter med hälso- och sjukvård och rehabilitering
- Öka användningen av olika tekniska lösningar i patientvården
- Ökat samarbete och kommunikation med Region Skåne

7. Hur ska vi klara att rekrytera personal?

Hälsa, vård och omsorg utgörs till största delen av personal. Det är viktigt att kommunen är en attraktiv arbetsgivare som arbetar med att erbjuda attraktiva arbetsplatser och yrken med god arbetsmiljö för att bibehålla och rekrytera personal till hela äldreomsorgen.

Social omsorg har vårdambassadörer som representerar olika delar av verksamheten, som arbetar med att informera och attrahera framför allt ungdomar att välja vård och omsorgsycket. Idag finns det begränsad möjlighet att rekrytera utbildade undersköterskor och det är även svårt att rekrytera sjuksköterskor, fysioterapeuter och arbetsterapeuter. I prognoser från Statistiska centralbyrån har det framgått att det beräknas bli än svårare i framtiden, då många sektorer saknar arbetskraft. Detta är ett problem som alla kommuner måste hantera och lösningarna finns främst på nationell och regional nivå. Fler behöver välja en vårdutbildning i Sverige.

I Ystad avser kommunen att noga följa utvecklingen och göra de satsningar som kan göras lokalt. Faktorer som identifieras som viktiga för att lyckas är bland annat en god samverkan mellan alla parter som arbetsförmedling, arbetsmarknadsenhet och vuxenutbildning, ett gemensamt arbete och ansvar i branschen, inklusive Ystads kommun, för att skapa attraktiva arbetsvillkor samt att skapa förutsättningarna för fler arbetsförlagda lärandeplatser (APL) till de studerande. Idag är bristen av APL-platser en av anledningarna till att det utbildas för få till vårdförskolan. Genom effektfulla insatser kan söktrycket öka på kort och lång sikt.

En stor del av den ordinarie personalen inom äldreomsorgen saknar idag undersköterskeutbildning. Det pågår en utbildningssatsning med hjälp av statsbidrag – äldreomsorgslyftet – där vårdbiträden får läsa in undersköterskeutbildning på halvtid och jobba halvtid med bibehållen heltidslön. I Ystad går ungefär 20 personer denna utbildning varje termin och det är den takt som verksamheten klarar av. De som utbildar sig behöver ersättas med fler vikarier. Det är Ystads intention att fortsätta utbilda anställda vårdbiträden även om statsbidraget skulle upphöra. Detta är en nödvändig strategi för att klara de kommande rekryteringssvårigheterna. I nuläget har gymnasienämnden resurser och förutsättningar att ta emot fler studerande än de som söker. Förhoppningen är att resurser fortsätter tilldelas för att genomföra till exempel utbildning av vårdbiträden.

Social Omsorg kommer att arbeta med att hitta fler karriärvägar för undersköterskor i en satsning på att göra yrket mer attraktivt.

Att behärska det svenska språket, i både tal och skrift, är av grundläggande betydelse inom äldreomsorgen. Ystads kommun avser satsa på språkutbildning för att höja kompetensen, kvaliteten och för att fler ska kunna utföra sitt arbete.

Andra åtgärder för att förbättra arbetsmiljön i Ystad skulle vara att få bort delade turer och att ändra helgtjänstgöringen från dagens varannan helg till ett glesare intervall. Att erbjuda attraktiva scheman kommer att vara ett verktyg i konkurrensen om vårdpersonalen till äldreomsorgen.

För att klara de kommande rekryteringssvårigheterna kan kommunen också erbjuda de som har gått i pension flexibla lösningar som innebär att de kan gå in och jobba timmar när de har intresse för det. Fler skulle orka med att jobba längre om de fick större kontroll över sina arbetstider.

Ystads kommun prioriterar:

- Fortsätta utbildning av vårdbiträden till undersköterskor
- Satsa på att få en glesare helgtjänstgöring för att skapa attraktiva tjänster

8. Samverkan med andra organisationer och myndigheter

Socialnämnden har idag ett kontinuerligt samarbete med Pensionärsrådet och Tillgänglighetsrådet. Det är nämndens hållning att detta samarbete är mycket värdefullt och det är något som kommunen vill fortsätta med. Kontakter tas även med Demensföreningen och med anhöriga i olika frågor för att efterfråga deras synpunkter.

Det är kommunens intention att i högre utsträckning än idag samarbeta med kommunerna i sydöstra Skåne för att tillsammans hitta lösningar på utmaningarna inom äldreomsorgen.

9. Uppföljning

Strategin för äldreomsorgen avses att följas upp i kommunfullmäktige under 2026. Det blir då av vikt att utvärdera huruvida strategin fungerar för att klara uppdragen inom äldreomsorgen eller om kommunen behöver fördjupa arbetet eller lägga om kursen.

Begrepp och definitioner

Hemtjänst

Personer som har svårt att sköta hemmet eller egen omvårdnad på grund av sjukdom, ålder eller funktionsnedsättning kan få hemtjänst. Hemtjänsten utförs utifrån beviljad insats, det kan vara en eller flera delar i vardagen som man får hjälp med. I hemtjänsten ingår en servicedel och en omvårdnadsdel.

Hemsjukvård

Hemsjukvård är för den som inte kan ta sig till en sjukvårdsinrättning. I hemsjukvården arbetar sjuksköterskor, arbetsterapeuter och fysioterapeuter. Undersköterskor utför hemsjukvård på delegation.

Rehabilitering

Syftet med rehabilitering är att hitta ett optimalt sätt för en person att återvända till dagligt liv och återfå en rimlig hälsa efter en sjukdom eller skada. Målet är att uppnå bästa möjliga funktion och förbättra delaktighet i samhället.

Ordinärt boende

Egna boenden i olika former, även senior- och trygghetsboende.

Särskilt boende

En biståndsbedömd boendeform för personer som har omfattande behov av vård och omsorg. Personal finns tillgänglig dygnet runt. Kommunen ansvarar för hälso- och sjukvård upp till sjuksköterskenivå.

Korttidsboende

Ett boende utanför det egna hemmet och avsedd för tillfällig vård och omsorg dygnet runt. Korttidsboende erbjuds bland annat för rehabilitering och växelvård. Kräver biståndsbedömning

Trygghetsboende

Trygghetsboende är anpassade bostäder för personer som har fyllt 65 år. Boendeformen ska innehålla gemensamhetsutrymmen och personal för sociala aktiviteter. Det finns ingen heldygnsomsorg som på särskilt boende utan vid behov av vård- och omsorg ansöker personen om hemtjänstinsatser.

Välfärdsteknik

Digital teknik som syftar till att bibehålla eller öka trygghet, aktivitet, delaktighet eller självständighet.



Ystads kommun

